

Nyári utazás

D. Juhász Zsuzsa

Hosszú árnyak

Valahol messze két harang szól. Dél... Dél... csilingeli a szopránhangú... Van... Van... döngi rá a nagyharang basszusa.

Dél van. A nap merőlegesen lóg le az égről. És mégis — milyen furcsa természeti tünemény ez — hosszú, nyugtalan árnyak imbolyognak a vadkaprok fölött.

Ráb szigete a paradicsom földi kirendeltsége. A tenger mindig csendes és hívogató, az ég azurkék, és a levegő áttetsző, mint a gondosan tisztított üveg. A sziget minden atomját évente 3000 órán keresztül élteti a napfény. S mégis itt van a legtöbb árnyék...

Kampora... Délben is szomorú ködfátylak lebegnek a csillogó kövek fölött. És mintha a sűrű borostyánlevelek között nem kabócák cirpelnék buta kis nótáikat, hanem emberek sóhajtoznának szüntelenül... A kamporai tömegsírokban porladó ötezer ember emléke kísért a földi mennyországban.

Alig néhány kilométernyire a strandokon fürdő, mókázó emberektől, ötezer halott fekszik a napszitta föld alatt. Ötezer halott árnya kérde: miért?

Miért van a föld telis-tele ártatlan emberek sírjával? Miért uralkodik a világon az öldöklés tébolya? Miért rombol az emberi kéz, amikor építésre teremtődött?

Miért hallgatott az emberiség, amikor minket megöltek? Miért hallgat ma, és miért hallgat talán holnap is... Miért?

Dél... Dél... csilingel valahol még mindig a szopránharang.

Dél van. A nap merőlegesen lóg le az égről. S idelent mégis mind több lesz az árnyék. Vagy csak a turista szemébe tóduló könnyek homályosítják el az aranysárgán csillogó világot?

Ilyenkor jó a sötét napszemüveg. Eltakarja a szemet, amelyben visszatükröződnek a kamporai túszok és a világ minden áldozati bárá-

nyának fájdalmas miértjei. A turista szomorú szeme megriasztaná a gondtalanul pihenő embereket. Különbö is, minek felidézni a múltat, hiszen az élet — mintha mi sem történt volna, és mintha mi sem történhetne — repül tovább a maga ismeretlen útján.

Ez az ismeretlenség, ez a tovarepülés az élet legkegyetlenebb tulajdonsága. És egyben — a legirgalmasabb is...

Mauni éjszaka

Sárgán hunyorgó, tenyérsnyi csillagok lógnak le az égről; a hátán hempergő félhold is olyan, mintha cérnaszálon függne...

A nagybecsű turista szájában megsavanyodik a Págról hozott kalács, mert az elhagyatott szigeten élő pásztornép a kenyérnek mondott ragacos valamit is áhítattal szegi meg.

A mauni pásztorok nem ismerik a pannóniai eszem-izomok gyönyöreit, a bendőt repesztő zsiros falatok közötti terefere örömeit. Szótlanul, magukba roskadtan nyelik a sajtot és a sovány földeken tengődők izetlen kenyerét.

S mégis, ők a világ leggazdagabb emberei, hiszen övük a természet elementáris szépsége, és az eseménytelenség kincseit is magukénak mondhatják.

A nagyvilág híreiből ide csak félmondatok tévednek. Nagyritkán egy többhónapos újság foszlányai bukkannak fel, vagy egy-egy idegen, aki — uram bocsá' — akkorákat hazudik, hogy azt még hallgatni is halálos bűn.

Például azt meséli a pokolra való, hogy műbolygókat repítenek fel az égre, meg, hogy valamiféle tudós doktorok élő kutyafejet ültettek át egy másik élő kutya feje mellé. Vajon mire való az ilyesmi? Minek a kutyának két fej, amikor egy fejet is nehéz jóllakatni? Azután kinek kellenek a műcsillagok, hiszen már amúgy is annyi csillag van az égen, hogy még tán s'jor S'imun sem tudja őket mind észben tartani. Pedig s'jor S'imun mindent tud, mert ő a legöregebb pásztor. Csak felnéz az éjszakai égboltra, és menten megmondja, hány óra. Vagy azt, hogy milyen lesz holnap az időjárás. Bonazza lesz-e holnap vagy bóra, jugó vagy maesztrál...

A természetrakta kőfalak mögött izes füről álmodnak a birkák. Szuszogásuk belevegyül az emberek mind tempósabbá váló beszédjébe.

Egy nagy halról beszélnek, a gyapjú áráról, a sajról...

A csillagok mind nagyobbak lesznek. Már-már akkorák, mint a levesestányérok... A tenger mind halkabb... Alszik a világ...

Csak a nagybecsű turisták nem tudnak elaludni. Nyugtalanul forgolódnak a végtelenbe futó csillagsátor alatt.

Istenem, milyen szerencsétlenek a városiak! Csak sötét, füledt ketrecekbe zárva tudnak nyugodtan aludni!

Halott fecske a dómban

Ladies and gentlemen, íme, itt állunk Dalmácia legszebb temploma előtt — hadarja monoton imáját az idegenvezető. — A trogiri katedrális a román, a gót és a reneszánsz építészet stílusát egyesíti. Építését a XIII. században kezdték, és a XV. században fejezték be. Kérem, tekintsenek fel a toronyra... A korai gótikától a korai barokkig...

A fényképezőgépek kattognak. A szalmakalapos amerikai ma már vagy ötvenedszer burrogtatja filmfelvevőgépét.

— Meine Damen und Herren, most a pompás előcsarnokba lépünk, és megtekintjük a dús faragványokkal és szobrokkal ékes főkaput, amely Radován hazai mester műve. Készült 1240-ben... Hölgyeim és uraim, az oroszánok felett álló szobroknak szenteljenek különös figyelmet. A két mű Ádámot és Évát ábrázolja. Ezek első akt-szobraink...

A fényképezőgépek kattognak. A szalmakalapos amerikai ötvenegedszer burrogtatja filmfelvevőgépét.

A kő-Éva, mintha elpirult volna... Ádámot azonban a kandi szemek nem zavarják. Megszókta már a publikumot.

— A templom főhajóját a mellékhajótól kettős oszlopsor különíti el... Igazi műremek a XIII. századbeli szószék... Kérem, erre tessék...

A nagybecsű turisták a vezető után nyomulnak. Egyikük sem vette észre az előcsarnok félhomályos sarkában heverő halott fecskét.

Éva, Ádám és a márványoroszlánok mozdulatlanul állnak.

A fecske is mozdulatlan. A hátán fekszik. Kicsiny karmait, mintha a nagy birkozás utolsó pillanatában ökölbe szorította volna... Gyöngyszeme tárva-nyitva.

A szobrok mereven nézik kitágult szemét... Vajon mit keresnek benne? A választ arra a kérdésre, hogy miért hal meg minden élőlény nyitott szemmel?

Nem tudják, vagy nem merik lehunyni szemüket? Magukkal akarják vinni a fényt az ismeretlen sötétségbe? Nem akarják, hogy az utolsó kép, amit szemük lefotografál, a halál képe legyen? Vagy addig, amíg szemük nyitva van, nem haltak meg igazán?

A halott fecske szemében a délután fényeiben tündöklő dús faragványok ködlenek, az egyik oroszán liláskék fényképe és egy elkésett napsugár, amely kecsesen surran ide-oda a kitaposott márványpadlón...

— Mesdames et messieurs, az embriachi hármassoltár megtekintésével körutunkat befejeztük. Köszönjük szíves figyelmüket...

— Láttad, egy valódi Palma képük van?

— A faragott kórus-székek igazán gyönyörűek!

— A kapu a legszebb.

— Nekem legjobban a velencei aranyművesek kelyhei tetszettek...

— Na, gyerünk vacsorázni...

— Az ember feje belefájdul a sok névbe meg évszámba... Tulajdonképpen rémes ez az Európa. Minden vacak fészekben néhány évszázadnyi látnivaló van, a lábam pedig már a tizennegyedik századnál felmondja a szolgálatot... Nem tehetek róla, de nagyon unom...

— Felfedeztem egy vendéglőt, ahol halat kapni...

— Inkább folyóvizet fedezett volna fel! Micsoda hülye építkezés!

A kismadár mereven fekszik. Nyitott szeméből lassan eltűnnek a faragványok, majd a kőoroszlán, és végül az utolsó napsugár is... Sötét van.

A fecske most halt meg igazán.